

<http://dx.doi.org/10.16926/em.2019.14.21>

Beata URBANOWICZ

<https://orcid.org/0000-0002-8534-2864>

Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie

Tadeusz Wawrzynowicz (1905–1985) – muzyk i pedagog

Streszczenie

Tadeusz Wawrzynowicz był muzykiem, którego działalność ogromnie wzbogaciła życie artystyczne Częstochowy i owocowała wychowaniem kadr, dzięki którym Jego dzieło było kontynuowane. Poświęcił swoje życie muzyce, jej wykonywaniu, popularyzacji i edukacji muzycznej. Pracował na stanowisku dyrektora częstochowskich placówek muzycznych, był muzykiem, pedagogiem i popularyzatorem muzyki, prowadził chóry i orkiestrę szkolną. Całe swoje zawodowe życie związał z Częstochową – jako wszechstronny muzyk, pedagog i działacz społeczny w pełni zasłużył na trwałe miejsce w krajobrazie kulturowym miasta i świadomości jego mieszkańców. Aby dopełnić wizerunku Tadeusza Wawrzynowicza, trzeba podkreślić, iż był on człowiekiem ceniącym wartości rodzinne, lubił literaturę, poezję, sport, przyrodę jurajską oraz wycieczki turystyczne.

Słowa kluczowe: Tadeusz Wawrzynowicz, muzyk, pedagog, propagator kultury.

Muzyka rozbrzmiewała w Częstochowie od czasów średniowiecza, co poświadczają archiwa jasnogórskie¹. Natomiast tradycje szkolnictwa muzycznego sięgają początków XX stulecia, a więc roku 1904. Wówczas przybył do miasta Ludwik Wawrzynowicz – kompozytor, dyrygent i organista, założyciel pierwszej prywatnej szkoły muzycznej w mieście². Jego syn Tadeusz, który urodził się 15

¹ M. Łukaszewska, *50-lecie Częstochowskich Szkół Muzycznych*, „Aleje 3. Częstochowski Dwumiesięcznik Kulturalny” 1995/1996, nr 1, s. 2.

² *Zespół Szkół Muzycznych w Częstochowie 1945–1995*, oprac. C. Giełżyń, M. Łukaszewska, J. Pyplacz, M. Wyporska, Częstochowa 1995, s. 4.

Data zgłoszenia: 20.08.2019

Data wysłania/zwrotu recenzji 1: 20.11.2019/1.12.2019

Data wysłania/zwrotu recenzji 2: 20.11.2019/10.12.2019

Data akceptacji: 14.12.2019

lipca 1905 roku w Częstochowie, również czuł, że jego powołaniem jest muzyka³, dlatego też pisał:

Muzyka to niewysłowione piękno zdolne wywołać tyle uczuć, wprowadza nas w świat piękny, czysty i natchniony⁴ [...] na co dzień w muzyce słuchacz musi znaleźć to, co jest bliskie jego sercu, więc charakter i puls rodzimy, melodykę na nutę swojską, musi tam odnaleźć swe tęsknoty, marzenia i porywy młodości, musi tam odnaleźć siebie⁵.

Fot. 1. Tadeusz Wawrzynowicz jako młody skrzypek

Źródło: archiwum prywatne Wandy Malko.

T. Wawrzynowicz w 1913 roku rozpoczął naukę gry skrzypcowej i fortepianowej w szkole swojego ojca, tam też pogłębiał teorię muzyki. Następnie od 1924 roku studiował muzykę w Warszawie, w Wiedniu pod kierunkiem Carla Flescha i w Poznaniu u skrzypka Zdzisława Jahnkego. W 1928 roku ukończył Państwowe Konserwatorium Muzyczne w Poznaniu w klasie skrzypiec⁶. Odnosiła to ówczesna częstochowska prasa, pisząc:

Znany z niejednokrotnych koncertów w naszym mieście utalentowany skrzypek, syn dyrektora szkoły muzycznej, p. Tadeusz Wawrzynowicz, otrzymał pełny dyplom z ukończenia całkowitego kursu nauk w Państwowym Konserwatorium w Poznaniu⁷.

³ Biogram: *Tadeusz Wawrzynowicz, Leksykon polskich muzyków i pedagogów urodzonych po 31 grudnia 1870 roku*, red. K. Janczewska-Sołomko, Kraków 2008, s. 523. Por: „Gazeta Częstochowska” 31.01–06.02 1957, nr 5, s. 4.

⁴ T. Wawrzynowicz., *O pięknie muzycznym*, „Goniec Częstochowski” 25.06.1932, nr 144, s. 5.

⁵ „Głos Narodu” 16.03.1945, nr 28, s. 3.

⁶ Biogram: *Tadeusz Wawrzynowicz*, [w:] *Leksykon polskich muzyków pedagogów...*, s. 523.

⁷ „Goniec Częstochowski” 29.09.1928, nr 226, s. 3.

W prywatnym archiwum rodzinnym zachowało się zaświadczenie potwierdzające ten fakt (zob. fot. 2).

Fot. 2. Zaświadczenie dotyczące pobierania nauki u Z. Jahnkego

Źródło: album rodzinny Wawrzynowiczów autorstwa żony Zofii; archiwum prywatne Wandy Malko.

W 1928 roku osiedlił się na stałe w Częstochowie i został nauczycielem w Szkole Muzycznej Ludwika Wawrzynowicza, gdzie prowadził zajęcia z gry na skrzypcach, a ponadto wykładał zasady muzyki i solfeż, instrumentoznaństwo i historię muzyki⁸. Klasę gry na skrzypcach prowadził do 15 stycznia 1945 roku, a więc m.in. w latach okupacji, kiedy to szkoła funkcjonowała nielegalnie⁹. Równocześnie pracował w Seminarium Nauczycielskim i gimnazjum, ucząc śpiewu i muzyki. W latach 1935–1940 kierował chórem jasnogórskim¹⁰, który śpiewał

⁸ Archiwum Akt Nowych w Warszawie (AAN), Akta Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, sygn. 7032, s. 173.

⁹ Archiwum Zespołu Szkół Muzycznych im. M.J. Żebrowskiego w Częstochowie (AZSM), Akta osobowe. Zaświadczenie dotyczące zatrudnienia w Szkole Muzycznej L. Wawrzynowicza od 28 X 1928 do 15 I 1945 r., sygn. A/3.

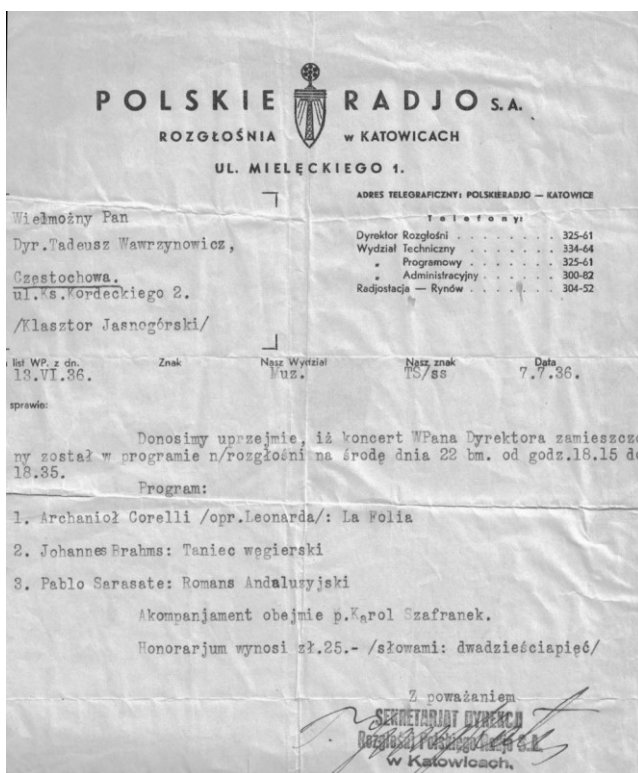
¹⁰ Archiwum Jasnej Góry, Listy płac, zaświadczenie z dnia 19 XI 1992, l.dz. 230/A/92.

m.in. w kaplicy Najświętszej Maryi Panny¹¹. Brał udział w nagraniach dla Polskiego Radia, co odnotował również na swoich łamach „Goniec Częstochowski” z dnia 19.07 1937 roku.

Fot. 3. Informacja o koncercie T. Wawrzynowicza zamieszczona w „Gońcu Częstochowski”

Źródło: „Goniec Częstochowski” z 19.07.1937.

Fot. 4. Program koncertu radiowego

Źródło: album rodzinny Wawrzynowiczów autorstwa żony Zofii; archiwum prywatne Wandy Malko.

¹¹ L. Wawrzynowicz, *Muzyka na Jasnej Górze*, „Ziemia Częstochowska”, t. 2, Towarzystwo Popierania Kultury Regionalnej, Częstochowa 1938, s. 44.

KONCERT

P. TADEUSZA WAWRZYNOWICZA
(SKRZYPCE)

W SALI „LUTNI“
DNIA 23 LUTEGO 1925 ROKU.

PROGRAM:

○○○○

CZĘŚĆ I.

1. G. Pugnani-Kreisler — Praeludjum and Allegro
2. H. Vieuxtemps — Ballade et Polonaise
wykona p. *Tadeusz Wawrzynowicz.*

CZĘŚĆ II.

1. a) „O prima vera” — Tirindelli
b) „Stach” — Kossobudzkiego
c) „Cudne zjawisko” — E. Griega
odśpiewa p. *Eugenja Kieszowska.*
2. L. Wawrzynowicz — Deux Preludes tristes
a) b—moll | w stylu Boechlinowskim
b) c—moll | p. t. „Głosy z Zaświata”
3. Fr. Chopin — Polonez
wyk. p. *Henryk Chętkowski (fortepian).*

CZĘŚĆ III.

1. Fr. Chopin — Sarasate — Nocturne Es-dur
2. H. Wieniawski — Legende
3. Pablo de Sarasate — Zigeunerweisen
4. M. Moszkowski — Romance
5. H. Wieniawski — Obertas
wyk. p. *Tadeusz Wawrzynowicz (skrzypce).*

○○○○

Akompanjuje p. *Zygryd Jatowiecki.*

DRUK. F. S. WILKOSZEWSKI, GĘSTOCHOŃ

Fot. 5. Program koncertu

Źródło: album rodzinny Wawrzynowiczów autorstwa żony Zofii; archiwum prywatne Wandy Malko.

Przed wszystkim jednak koncertował w wielu miastach kraju jako skrzypek solista¹². Jego występy cieszyły się ogromnym zainteresowaniem publiczności, a ówczesna prasa pisała:

W zapełnionej publicznością sali „Lutni” odbył się koncert młodego utalentowanego skrzypka Tadeusza Wawrzynowicza, wychowanka Warszawskiego Konserwatorium, który na dalsze studia udaje się do Wiednia. Odegranie utworów wirtuozowskich tej trudności, co „Preludjum” Kreislera, „Legenda” Wieniawskiego oraz utwory Chopina, Moszkowskiego i innych – wykazało wrodzone poczucie muzykalności, doskonałe frazowanie, przejrzystą i powiewną technikę oraz dobrą pamięć, a są to najważniejsze zalety mistrzowskie¹³.

Często w koncertach uczestniczyli także przedstawiciele władz miasta, w osobie starosty Kazimierza Küna, który był znawcą i protektorem muzyki¹⁴.

Tadeusz Wawrzynowicz koncertował także dla celów charytatywnych, czego przykładem występ w dniu 14 marca 1932 roku, z towarzyszeniem orkiestry symfonicznej; dochód z koncertu przeznaczono na zakup podręczników dla uczniów szkoły muzycznej¹⁵. Odnotować należy także głęboki patriotyzm Wawrzynowicza, który dawał koncerty m.in. z okazji świąt narodowych, rocznic powstań, i innych¹⁶.

O doskonaleniu warsztatu muzycznego świadczyć mogą kolejne ukazujące się w prasie entuzjastyczne recenzje:

[...] znany wirtuoz skrzypiec prof. Tadeusz Wawrzynowicz odegrał przy akompaniamencie p. Henryka Chętkowskiego sonatę E. Griega, poemat Fibicha i nokturn Chopina, olśniewając słuchaczy swą grą natchnioną i w najdrobniejszych szczegółach skończoną, co jest wynikiem zarówno talentu, jak i szkoły, co też publiczność oceniła należycie, oklaskując wykonawcę z zapalem¹⁷.

Wirtuoz ze szczególnym sentymentem wspominał recitale złożone z sonat Ludwiga van Beethovena, podczas których akompaniowała mu Stefania Borkowska-Potemska¹⁸, a także koncert ze stowarzyszeniem znakomitego kontrabasisty A.B. Ciechańskiego i świetnej pianistki Haliny Winiewicz¹⁹.

Obok działalności artystycznej w okresie międzywojennym Tadeusz Wawrzynowicz publikował w „Czasopiśmie Literackim” artykuły o tematyce muzycznej, dotyczące m.in. sztuki lutniczej, muzyki nowoczesnej, patriotycznej oraz

¹² J. Jadczyk, *Ludwik Wawrzynowicz (1870–1957). Pedagog, kompozytor i działacz muzyczny*, Częstochowa 2004, s. 54. Por: biogram *Tadeusz Wawrzynowicz*, [w:] *Leksykon polskich muzyków pedagogów...*, s. 523.

¹³ „Nowiny Częstochowskie” z dn. 26.02.1925, nr 9, s. 3.

¹⁴ [b.n.a.], „Goniec Częstochowski” z dn. 11.01.1927, s. 3.

¹⁵ [b.n.a.], „Goniec Częstochowski” z dn. 10.03.1932, nr 57, s. 3.

¹⁶ [b.n.a.], „Goniec Częstochowski” z dn. 27.11.1934, nr 272, s. 4.

¹⁷ [b.n.a.], „Goniec Częstochowski” z dn. 13.09.1933, nr 209, s. 3–4.

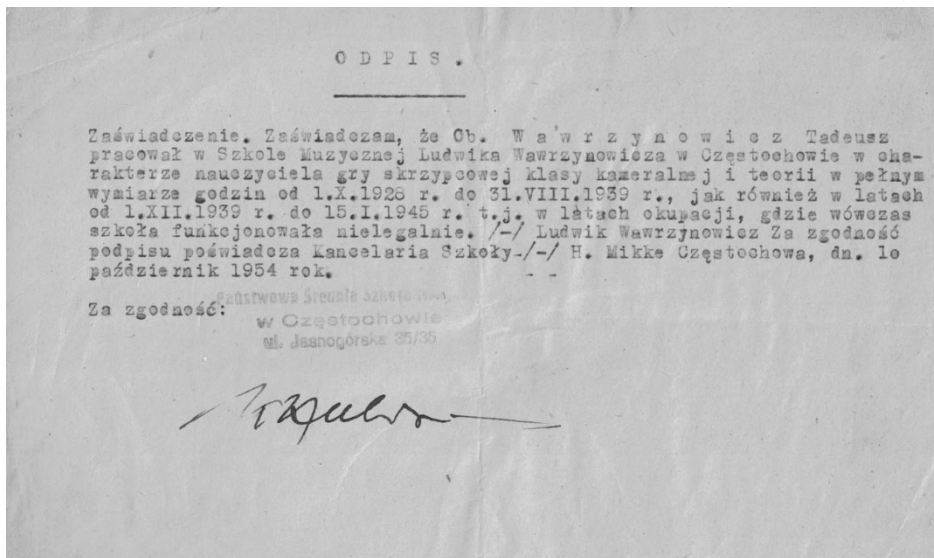
¹⁸ Biogram Tadeusza Wawrzynowicza sporządzony przez siostrzenicę Wandę Malko; archiwum prywatne W. Malko, s. 1.

¹⁹ [b.n.a.] „Goniec Częstochowski” z dn. 11.04.1937, nr 83, s. 6.

utworów Karola Szymanowskiego. Publikacje stanowiły cenne uzupełnienie Jego aktywności w życiu kulturalnym miasta i działalności pedagogicznej²⁰. W tym miejscu należy nadmienić, iż przy okazji wydawania „Czasopisma” powstała w mieście w roku 1936 grupa literacko-artystyczna „Lit-Ars”, a T. Wawrzynowicz zasiadał w jej zarządzie²¹. Organizacja ta działała bardzo prężnie, w roku 1936 jej członkowie odbyli 28 spotkań, których celem było wprowadzenie do kulturalnego krajobrazu miasta tradycji cyganerii oraz

[...] wniesienie pewnego ożywienia i wartości w martwość naszego życia kulturalnego²².

Grupa urządzała wieczory literacko-artystyczne, w których brał udział także Tadeusz Wawrzynowicz, wykonując różnorodne utwory muzyczne autorstwa Wieniawskiego, Montiego, Brahmsa, Kreislera, Sarasatigo i innych, często dochód z tych spotkań przeznaczano na pomoc dla bezrobotnych i ubogich, a także Fundusz Obrony Morskiej²³.

Fot. 6. Zaświadczenie dotyczące zatrudnienia w latach 1939–1945.

Źródło: album rodzinny Wawrzynowiczów autorstwa żony Zofii; archiwum prywatne Wandy Malko.

²⁰ T. Wawrzynowicz, *O sztuce lutniczej*, „Czasopismo Literackie. Organ Grupy Literacko-Artystycznej Lit-Ars w Częstochowie” 1937 (marzec–kwiecień), s. 23–24; tegoż, *Patriotyzm w Muzyce*, „Czasopismo Literackie. Organ Grupy Literacko-Artystycznej Lit-Ars w Częstochowie”. *Numer poświęcony Hetmanowi Stefanowi Czarneckiemu* 1937, nr 2–3, s. 24. tegoż, *O Muzyce Karola Szymanowskiego*, „Czasopismo Literackie. Organ Grupy Literacko-Artystycznej Lit-Ars w Częstochowie” 1938, (styczeń–luty), nr 1–2, s. 12–13.

²¹ [b.n.a.], „Goniec Częstochowski” z dn. 27.11.1937, nr 277, s. 4.

²² [b.n.a.], „Goniec Częstochowski” z dn. 9.09.1936, nr 209, s. 4.

²³ [b.n.a.], „Goniec Częstochowski” z dn. 8.11.1936, nr 261, s. 7.

W okresie okupacji niemieckiej Tadeusz Wawrzynowicz przebywał w Częstochowie, z wyjątkiem września i października 1939, kiedy był w oblężonej Warszawie. W latach 1939–1945, aby utrzymać rodzinę, podjął na krótko pracę w cukrowni i jednocześnie nieprzerwanie nauczał w szkole swojego Ojca. Po jej oficjalnej likwidacji przez władze niemieckie, udzielał prywatnych lekcji muzyki i koncertował²⁴. Jak wynika z dokumentów, Tadeusz Wawrzynowicz pracował wówczas jako nauczyciel muzyki w ramach tajnego nauczania, o czym świadczyć może świadectwo jego ówczesnego ucznia Mieczysława Borowika oraz zaświadczenie o zatrudnieniu w latach okupacji²⁵, zaprezentowane jako fot. 6.

Praca pedagogiczna zdominowała osobiste ambicje muzyczne i Tadeusz Wawrzynowicz poświęcił się bez reszty dziełu umuzykalniania dzieci i młodzieży.

Po wojnie współtworzył orkiestrę symfoniczną, a także organizował w mieście – wraz z Romanem Kuklewiczem, Stanisławem Jarzębskim i Edwardem Mąkoszą – Instytut Muzyczny, od września 1945 pełniąc funkcję dyrektora owej placówki²⁶. W ówczesnej prasie lokalnej życzliwie odnotowano powstanie Instytutu, z działalnością którego wiązano nadzieję na ożywienie życia muzycznego i kulturalnego miasta. Podkreślono profesjonalizm grona pedagogicznego wywodzącego się z konserwatorium warszawskiego i poznańskiego. Wskazano na rozbudowany program placówki, na który składała się nauka śpiewu solowego, gry na fortepianie, skrzypcach, wiolonczeli, kontrabasie oraz instrumentach dętych. Ponadto realizowane były wykłady teoretyczne, solfeż, zasady muzyki, historia muzyki, instrumentoznawstwo, akustyka, chóry itp.²⁷ Pisano wówczas tak:

Dyrekcja Instytutu Muzycznego zawiadamia wszystkich zainteresowanych, iż Kancelaria przyjmuje w godzinach 9–11 i 17–18, codziennie zapisy uczniów do klas śpiewu solowego, fortepianu, skrzypiec, solfeżu, form muzycznych i teorii. Dzieci przyjmuje się od lat 7. Nauka odbywa się cały dzień. Osoby starsze nie obowiązują limit wieku. Uczą siły dyplomowane, fachowe i pierwszorzędne²⁸.

Wyniki pracy grona pedagogicznego zostały pozytywnie ocenione przez częstochowską publiczność podczas popisu uczniów instytutu, a szczególne uznanie przekazano jego dyrektorowi:

Tadeuszowi Wawrzynowiczowi za rzetelne kierownictwo i pokonanie wielu trudności, związanych z egzystencją i organizowaniem na tym poziomie pracy Instytutu Muzycznego wyrazy szczerego uznania²⁹.

²⁴ AZSM w Częstochowie, Akta osobowe, T. Wawrzynowicz, Życiorys z dnia 6 VI 1970, sygn. A.7, s. 1.

²⁵ AZSM w Częstochowie, Akta osobowe, A/4, Zaświadczenie Mieczysława Borowika.

²⁶ Archiwum Państwowe w Kielcach (APK), Urząd Wojewódzki Kielecki Wydział Kultury i Sztuki, sygn. KH- IM 337/56, Zezwolenie wydane przez Ministerstwo Kultury i Sztuki na objęcie funkcji dyrektora Szkół Muzycznych w Częstochowie przez T. Wawrzynowicza.

²⁷ [b.n.a.] „Głos Narodu” z dn. 13.04.1945, nr 51, s. 2.

²⁸ [b.n.a.] „Głos Narodu” z dn. 10.07.1945, nr 121, s. 3.

²⁹ [b.n.a.] „Głos Narodu” z dn. 25.06.1946, nr 146, s. 6.

Fot. 7. Grono pedagogiczne z pierwszych lat powojennych, siedzą od lewej: Alicja Grabowska, Ludwik Wawrzynowicz, Zofia Wawrzynowicz, Tadeusz Wawrzynowicz, Waclawa Sakowicz, Franciszka Wiklicka; stoją od lewej: Stefania Borkowska-Potemska, Janina Gościcka, Julian Rossa, Natalia Konieczna, Henryka Janczykowska

Źródło: M. Łukaszewska, *50-lecie Częstochowskich Szkół Muzycznych*, „3 Aleje. Częstochowski Dwumiesięcznik Kulturalny” grudzień–styczeń 1995/1996, nr 1, s. 2.

W 1946 roku Instytut został przekształcony w Szkołę Niższą i Średnią Kolegium Nauczycieli. W tym też roku do Instytutu dołączono prywatną Szkołę Muzyczną Ludwika Wawrzynowicza³⁰. Dzięki temu zwiększył się stan instrumentów muzycznych, materiałów nutowych, programów metodycznych oraz skład grona pedagogicznego, do którego w pierwszych latach przynależeli: Jadwiga Borowiecka, Irena Garztecka-Jarzębska – uczyły śpiewu solowego, Stefania Borkowska, Bogumił Bednarczyk, Emilia Cumft-Makarska, Waclaw Dziadulewicz, Alicja Grabowska, Stanisław Jarzębski, Maria Modrakowska, Edward Mąkosza – kształcenie słuchu, Waclaw Sakowicz, Antoni Szuniewicz, Ludwik i Tadeusz Wawrzynowiczowie i inni³¹.

W 1952 roku Kolegium staje się instytucją państwową i otrzymuje miano Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia³². Wraz z rozwojem struktury szkoły poszerza się również jej oferta kształcenia, ponieważ w następnych latach powstają klasy kontrabas, wiolonczeli, trąbki (1954), puzonu i rogu (1956), oboju,

³⁰ *Kronika Państwowej Szkoły Muzycznej w Częstochowie*, t. 1, s. 3; por.: A. Grądzman, *Jubileusz Szkół Muzycznych*, „Gazeta Częstochowska” 1995, nr 50, s. 2.

³¹ W. Malko, *XXX lat Państwowych Szkół Muzycznych w Częstochowie*, [w:] *30 lat Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia w Częstochowie 1945/46-1975/76*, Częstochowa 1976, s. 3.

³² M. Łukaszewska, *50-lecie Częstochowskich Szkół Muzycznych*, „Aleje 3. Częstochowski Dwumiesięcznik Kulturalny” 1995/1996, nr 1, s. 2; „Głos Narodu” z dn. 7.11.1945, nr 221, s. 3.

klarnetu i fletu (1962). W roku 1957 w Szkole powstał Wydział Pedagogiczny, przekształcony w 1964 roku w Wydział Wychowania Muzycznego.

W związku z mającą miejsce reformą szkolnictwa muzycznego zgodnie z zarządzeniem Ministra Kultury i Sztuki od września 1966 roku instytucja przybrała aktualną nazwę Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia. Natomiast w od roku 1969 w PSM II stopnia powstał Wydział Rytmiki oraz klasy fagotu, altówki, gitary klasycznej (1972) i perkusji (1975). Świadczy to niezbicie o ciągłej trosce towarzyszącej dyrektorowi Wawrzynowiczowi, a dotyczącej systematycznego wzbogacania oferty kształcenia oraz instrumentarium muzycznego szkoły, pochodzącego z pracowni lutniczych lub znanych firm muzycznych³³.

Jak wynika z badań, w latach 70. XX wieku rozbudowywana była szczególnie Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia, stanowiąca bazę dla szkoły II stopnia. Do roku 1971 szkoła zatrudniała 31 nauczycieli.

Fot. 8. Grono pedagogiczne z roku szkolnego 1969/70; siedzą od lewej: Leon Jelonek, Alina Jędrzcak, Wanda Plaza, Czesław Orsztynowicz, Tadeusz Wawrzynowicz, Edward Mąkosza, Wacława Sakowicz, Natalia Konieczna; w środkowym rzędzie od lewej: Jadwiga Papuzińska, Henryka Zasempa, Barbara Sygiet, Teresa Litwin, Zofia Miller, Wojciech Łukaszewski, Anna Sołtys, Maria Łukaszewska, Stanisław Sobieraj; w górnym rzędzie od lewej: Andrzej Kloś, Alfred Norberciak, Szymon Sołtys, Adam Mroczek, Stanisław Tomczyński

Źródło: *Zespół Szkół Muzycznych w Częstochowie 1945–1995*, oprac. C. Giełazyn, M. Łukaszewska, J. Pyplacz, M. Wyporska, Częstochowa 1995, s. 12.

Podczas ćwierćwiecza działalności (1945/1946–1970/1971) szkołę I stopnia ukończyło 189 absolwentów, a szkołę II stopnia – 128 uczniów³⁴.

³³ *Zespół Szkół Muzycznych w Częstochowie 1945–1995*, s. 9.

³⁴ W. Malko, *25 lat Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia w Częstochowie*, Częstochowa 1971, s. 2.

Tadeusz Wawrzynowicz w latach 1945–1971 pełnił funkcję ich dyrektora. Jego zasługą było pozyskanie dla potrzeb szkoły obiektu przy ulicy Jasnogórskiej nr 33/35. Przejęty budynek był zdewastowany, brakowało wyposażenia, a przede wszystkim instrumentów. Dyrektor Wawrzynowicz i nauczyciele dokonywali niezbędnych napraw i gromadzili sprzęt. W pierwszym roku działalności Instytut rozpoczął prace, dysponując zrujnowanym budynkiem i dwoma pożyczonymi pianinami³⁵. W tym miejscu należy nadmienić, iż obiekt ten służył dla potrzeb szkoły i orkiestry do 1966 roku. Niestety, wspomniany budynek nie spełniał wymogów dotyczących potrzeb kształcenia muzycznego. W związku z tym Prezydium Miejskiej Rady Narodowej przydzieliło w roku 1961 dla szkoły nowy lokal przy ulicy Jasnogórskiej nr 30. Mieściło się w nim uprzednio gimnazjum, a dla potrzeb nowych placówek kierowanych przez dyrektora Wawrzynowicza przydzielono łącznie 34 izby klasowe znajdujące się na parterze i dwóch piętrach budynku. Jednak dyrektor Wawrzynowicz w swoim sprawozdaniu z roku 1968 tak określił ówczesne warunki pracy:

Niestety wciąż natrafiamy na trudności nie do pokonania. W budynku pozostały dotąd niewykwaterowane biura: Geodezji, Melioracji, Statystyki oraz Stołówka ZNP. Na domiar złego założono bez jakiegokolwiek porozumienia z dyrekcją Szkoły warsztaty mechaniczno-spawalnicze w piwnicach, gdzie miały się mieścić szatnie szkolne. Są to fakty w historii szkolnictwa bez precedensu. Codzienne kucie metali – światło odbijające się w oknach oślepia uczących się uczniów, hałas motorów z ulicy, gdzie właśnie zlokalizowano kursy motorowe, utrudnia pracę i naukę. Jeśli dodać do tego interesantów wyżej wymienionych biur, którzy korzystają ze szkolnych urządzeń sanitarnych, uniemożliwiają utrzymanie prawidłowych warunków higieny, oraz trudności z zabezpieczeniem mąjtku szkolnego, stwarza to jedyną i niepowtarzalną sytuację w historii szkolnictwa³⁶.

Dalej dyrektor zauważał:

Biorąc po uwagę fakt przyszłego rozwoju miasta, które ma liczyć około 300 tysięcy mieszkańców, należy sobie zadać pytanie. Czy z rozwojem miasta powinien nastąpić rozwój kultury w szerokim rozumieniu? Jeśli tak, czy jest w tym rozwoju miejsce dla Szkół Muzycznych. Stale wzrastające zapotrzebowanie na nauczycieli wychowania muzycznego szkół podstawowych, licealnych i zawodowych, których brak obecnie wynosi około 2 tysiące osób dla całego Częstochowskiego regionu przemysłowego. Zapotrzebowanie na instruktorów muzycznych stale rozwijającego się ruchu amatorskiego, muzyków dla Częstochowskiej Filharmonii, dla Klubów Kultury³⁷.

Pomimo trudności lokalowych, placówki kierowane przez Tadeusza Wawrzynowicza realizowały swoje podstawowe zadania artystyczne i dydaktyczne. W związku z tym ważnym wydarzeniem w życiu szkoły był pierwszy koncert młodych muzyków z Częstochowską Orkiestrą Symfoniczną w roku 1954. Odtąd też datuje się stała współpraca obu instytucji, obejmująca m.in. koncerty absol-

³⁵ [b.n.a.], *30 lat Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia w Częstochowie 1945/46–1975/76*, s. 3.

³⁶ Archiwum Państwowe w Częstochowie (dalej: APCz), Akta Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Częstochowie Wydział Kultury. Nadzór nad szkołami artystycznymi 1961–1973, sygn., 13/34, s. 93.

³⁷ Tamże, Nadzór nad szkołami artystycznymi 1961–1973, sygn., 13/34, s. 95.

wentów Państwowej Szkoły Muzycznej w Częstochowie oraz wykonania muzyki kantatowo-oratoryjnej przy udziale szkolnego chóru³⁸. Kolejny rok – 1955 – był naznaczony wzmoczoną aktywnością koncertową związaną z 10-leciem działalności szkół muzycznych w Częstochowie. Uczniowie pod kierunkiem nauczycieli i dyrekcji dawali koncerty w zakładach pracy, szkołach i Filharmonii Częstochowskiej. Wśród nich znajdowali się także wychowankowie Tadeusza Wawrzynowicza, w tym: Barbara Norberciak, Elżbieta Plucińska, Tadeusz Bryła, Ryszard Kaczmarzyk, Elżbieta Bryła, Czesław Suszczyk, i inni³⁹. W połowie lat 50. XX stulecia przy szkole powstały i działały, jako jedne z pierwszych w kraju, zespoły muzyczne i wokalne, a mianowicie: zespół akordeonowy, kwartet smyczkowy, chór i orkiestra. W 1956 roku uczniowie uczestniczyli w eliminacjach Mozartowskich – Barbara Talma, uczennica Wandy Plazy, otrzymała wyróżnienie, a Anna Obolewska – z klasy Stefanii Borkowskiej – zajęła II miejsce w konkursie. W kolejnym roku przypadał jubileusz 15-lecia działalności Państwowych Szkół Muzycznych w Częstochowie, który został upamiętniony uczniowskimi koncertami. Brali w nich udział także skrzypkowie kształceni pod kierunkiem T. Wawrzynowicza: Ewa Hiller, Anna i Elżbieta Plucińskie, Krzysztof Furmańczyk. Prezentowali utwory Corellego i Bacha⁴⁰.

W roku szkolnym 1962/63 w konkursie solfeżowym w Katowicach uczennica Teresy Litwin Ewa Hiller uplasowała się na IX miejscu. Ponadto w tym samym roku w szkole odbyły się cztery popisy oraz trzy wyjazdowe koncerty w ramach Festiwalu Szkół Artystycznych w Katowicach i Bytomiu. W roku szkolnym 1963/1964 jednym z większych sukcesów była prapremiera opery pt.: *Baba Jaga* autorstwa Ludwika Wawrzynowicza, którą wystawiono przy ogromnym zaangażowaniu dyrektorów Tadeusza Wawrzynowicza i Wacława Przytułskiego. Została ona przyjęta życzliwie przez częstochowskich melomanów. W roku 1964 odbyło się 10 przedstawień opery *Baba Jaga* w wykonaniu uczniów Państwowych Szkół Muzycznych w Częstochowie. W tym samym czasie w konkursie muzyki rosyjsko-radzieckiej w Katowicach dwa pierwsze miejsca zdobyli Krystyna Szajkowicz przygotowana przez Edwarda Mąkoszę i Emilian Markowski prowadzony przez Tadeusza Gorzelaka; wyróżnienia przypadły Ewie Hiller z klasy skrzypiec Tadeusza Wawrzynowicza, Józefowi Szewczykowi z klasy klarnetu Antoniego Jarosika oraz Henrykowi Iwaniukowi z klasy rogu Alfreda Stępniewskiego. Rok później w ramach szkolnego programu obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego i 750-lecia miasta wystawiono III akt komediooperę Jana Stefańskiego z librettem Wojciecha Bogusławskiego *Krakowiaczy i Górale*. Z kolei w roku 1965/1966 wystawiono operę *Baba Jaga* w Warszawie.

³⁸ [b.n.a.], *30 lat Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia w Częstochowie 1945/46–1975/76*, s. 4.

³⁹ [b.n.a.], *Dziesięciolecie działalności Szkół Muzycznych w Częstochowie. Program imprez*, Częstochowa 1955, s. 3–5.

⁴⁰ [b.n.a.], *XV-lecie Państwowych Szkół Muzycznych w Częstochowie. Program*, Częstochowa 1960 [b.pag.].

Młodzież szkolna odnosiła sukcesy nie tylko w kraju, lecz także poza jego granicami. W 1965 roku koncertowała w czeskiej szkole muzycznej w Nowym Bohuminie i zyskała uznanie tamtejszej publiczności, a częstochowska prasa pisała:

Po występie kierownik placówki znany czeski pianista Józef Sitek gorąco podziękował gościom i dyrektorowi Tadeuszowi Wawrzynowiczowi. Nawiązując do pobytu grupy młodzieży czeskiej w Częstochowie, wyraził życzenie kontynuowania artystycznej współpracy obu szkół⁴¹.

Ponadto wychowankowie odbyli trzy koncerty ze stowarzyszeniem Orkiestry Symfonicznej w Filharmonii w Częstochowie oraz dwa koncerty w Hucie im. B. Bieruta i Zakładach Muzycznych, a także koncertowali w ramach Dni Oświaty Książki i Prasy.

W Wojewódzkim Konkursie Muzyki Rosyjsko-Radzieckiej w Katowicach uczniowie zdobyli kilka nagród i wyróżnień: I miejsca zajęli Jadwiga Nietresta z klasy Tadeusza Wawrzynowicza oraz Andrzej Kloś z klasy fortepianu Aliny Jędrzczak, II lokatę uzyskali Adam Stępniewski z klasy skrzypiec Tadeusza Wawrzynowicza i Anna Grochowalska z klasy Waławy Sakowicz. W roku szkolnym 1970/1971 w II Ogólnopolskim Konkursie Akordeonowym II miejsce zdobył Marian Kurcab podopieczny Stanisława Sobieraja. W roku 1967/1968 powstał zespół kameralny złożony z pedagogów, który dawał uczniom dobry przykład wykonawstwa artystycznego, co niewątpliwie stanowiło ważny czynnik wychowawczy i mobilizujący w pracy z młodzieżą⁴².

Tadeusz Wawrzynowicz od 1928 do 1971 roku nieprzerwanie prowadził pracę pedagogiczną, która pozwoliła mu na wykształcenie wielu utalentowanych muzyków pracujących w krajowych i zagranicznych orkiestrach. Koncertowali oni jako soliści i kameraliści. Do jego wychowanków należeli między innymi: Tadeusz Bryła, Krzysztof Furmańczyk, Ewa Hiller, Alfred Norberciak, Adam Stępniewski, Jadwiga Stolarczyk, Czesław Suszczyk, Szymon Sołtys, i inni.

Absolwenci szkoły odgrywali ważną rolę z życia muzycznym miasta i kraju – jako pianiści, skrzypkowie, kompozytorzy, teoretycy, pedagodzy, śpiewacy i organizatorzy życia kulturalnego. Oto niektórzy z nich: Andrzej Jasiński, Jerzy Marchwiński, Teresa Czekaj, Maciej Zagórski (pianiści), Wojciech Łukaszewski, Sławomir Czarnecki, Iwonka. B. Szymańska, Juliusz Łuciuk (kompozytorzy), Maciej Jaśkiewicz, Tomasz Bugaj, Zdzisław Siadlak, Małgorzata Bartecka (dyrygenci), Piotr Ikowski (wokalista Opery Wrocławskiej), Jan Pospieszalski, Marek Walarowski (muzycy rozrywkowi), Małgorzata Jedynek-Pietkiewicz, Teresa Wróblewska (redaktorki działu muzycznego TVP), Katarzyna Suska (śpiewaczka) oraz Tadeusz Bryła (I skrzypek Filharmonii w Bydgoszczy), Stanisław Sypek (dyrektor Państwowej Średniej Szkoły Muzycznej w Warszawie, krytyk

⁴¹ [b.n.a.], „Gazeta Częstochowska” z dnia 6 IV 1965, s. 3.

⁴² *Dwa Czerdziesiątolecia Szkolnictwa Muzycznego. Wydawnictwo jubileuszowe Zespołu Szkół Muzycznych w Częstochowie*, red. R. Piersiak, Częstochowa 1985, s. 16.

i publicysta), Czesław Wieczorek (dyrektor Szkoły Muzycznej w Lublińcu⁴³. Ponad 40% składu osobowego Częstochowskiej Filharmonii to wychowankowie tu-tejszej Szkoły Muzycznej. Wielu jej absolwentów powróciło do Częstochowy, a ich nazwiska pojawiają się wśród osób mających wpływ na rozwój życia muzycznego w mieście.

W galowym koncercie związanym z jubileuszem 50-lecia szkół muzycznych w Częstochowie udział wzięli ich absolwenci, m.in.: Małgorzata Bartecka, Andrzej Jasiński, Teresa Czekaj, Sławomir Czarnecki, Wojciech Łukaszewski⁴⁴. O poziomie nauczania w obu placówkach świadczyć może przykładowo fakt, iż aż 90% absolwentów w roku 1968 zostało przyjętych na wyższe uczelnie muzyczne.

Praca dyrektora Wawrzynowicza i całego grona pedagogicznego spowodowała, iż z małej przedwojennej szkoły, liczącej zaledwie 60 osób, rozwinęła się szkoła, w której naukę pobierało łącznie 700 uczniów – w Szkole Muzycznej I i II Stopnia, Społecznym Ognisku Muzycznym i Społecznym Przedszkolu Muzycznym. Tadeusz Wawrzynowicz – jako kierujący placówkami muzycznymi miasta – nadał im wielokierunkowość działania, która jest doskonała i kontynuowana do chwili obecnej. Polegała ona między innymi na koncertowych występach uczniowskich dla społeczności lokalnej, corocznych tradycyjnych popisach wokalnych i instrumentalnych, kameralnych i orkiestrowych, prezentujących osiągnięcia artystyczne. Dzięki Jego pracy placówki muzyczne osiągnęły wysoki poziom, a wychowankowie zdobywali liczne nagrody i wyróżnienia podczas ogólnopolskich konkursów i przesłuchań.

Reasumując, o rozwoju częstochowskich placówek muzycznych kierowanych przez Tadeusza Wawrzynowicza świadczyć może zwiększenie liczby uczniów – w porównaniu do roku 1945 o przeszło 100%, nauczycieli z 11 do 36, specjalności z 6 do 18. Jak wynika z badań, istotnym krokiem zapewniającym stały rozwój był systematyczny dopływ wykwalifikowanej młodej kadry nauczycieli. Przykładowo, w stosunku do 1963 roku liczba nauczycieli legitymującym się wykształceniem wyższym magisterskim wzrosła do 28⁴⁵. Pedagodzy zatrudnieni w szkołach zdobywali również nagrody na festiwalach muzycznych, które świadczą, że posiadali Oni nie tylko znakomite kompetencje pedagogicznie, lecz także odnosili indywidualne sukcesy artystyczne.

Szkoły muzyczne w Częstochowie pod kierunkiem Tadeusza Wawrzynowicza kształciły uzdolnioną artystycznie młodzież. Specyfiką było kształcenie indywidualne w zakresie nauki gry na wybranym instrumencie. Ponadto placówki rozwijały uzdolnienia dzieci i kształciły zawodowych muzyków, upowszechniały muzykę w ramach akcji społecznych i koncertów organizowanych w szkołach i zakładach pracy. Z kolei koncerty i popisy wewnętrzne stanowiły sprawdzian

⁴³ *Leksykon polskich muzyków i pedagogów...*, s. 523.

⁴⁴ A. Grądmán, *Jubileusz Szkół Muzycznych*, „Gazeta Częstochowska” 1995, nr 50, s. 1.

⁴⁵ APCZ, Akta Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Częstochowie, Wydział Kultury, Nadzór nad szkołami artystycznymi, sygn. 13/34.

poziomu szkoły. Ich dopełnieniem były koncerty wymienne w Bytomiu, Katowicach, Opolu, Kluczborku, Bohuminie oraz spotkania, audycje, prelekcje i koncerty wykładowców⁴⁶. Odmową zasługą szkół prowadzonych przez Tadeusza Wawrzynowicza była trwała rola w życiu muzycznym miasta i regionu częstochowskiego, inspiratorskie i organizacyjne oddziaływanie, które wносиło cenny wkład w dzieło upowszechniania muzyki i podnoszenia poziomu życia kulturalnego miasta i mieszkańców ziemi częstochowskiej⁴⁷. Tadeusz Wawrzynowicz przez 26 lat kierował częstochowskim szkolnictwem muzycznym, jednocześnie brał czynny udział w życiu artystycznym jako skrzypek-solista. Najdłużej, bo do 1984 roku, a więc przez 54 lata, prowadził klasę skrzypiec w Państwowej Szkole Muzycznej⁴⁸. Od 1971 roku przebywał na zasłużonej emeryturze, a jego obowiązki przejął Wojciech Łukaszewski.

Fot. 9. Tadeusz Wawrzynowicz (od lewej) i Wojciech Łukaszewski

Źródło: Archiwum Prywatne W. Malko.

⁴⁶ APCz, Akta Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Częstochowie, Wydział Kultury, Nadzór nad szkołami artystycznymi, sygn. 13/34.

⁴⁷ W. Malko, *25 lat Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia w Częstochowie*, s. 2. Zasięg miejscowości, z których uczniowie dojeżdżali do szkół, obejmował: Wieluń, Krzepice, Kluczbork, Dobrodzień, Zawiercie, Gnaszyn, Tarnowskie Góry, Sosnowiec, Koziegłowy, Kamienicę Polską, Piotrków, Radomsko, Kłobuck, Rozprzę, Mstów, Przyrów, Konięcpol, Cykarszew, Myszków, Lubliniec, Janki, Kusięta, Dźbów, Blachownię, Żarki, Olsztyn i inne.

⁴⁸ Biogram *Tadeusz Wawrzynowicz*, [w:] *Leksykon polskich muzyków pedagogów...*, s. 523.

Działania edukacyjne Tadeusza Wawrzynowicza nie ograniczyły się tylko do szkół muzycznych. Jego staraniem w 1952 roku założono Ognisko Muzyczne w Częstochowie. Placówka ta zajmowała się wówczas nauką teorii muzyki i gry na fortepianie, skrzypcach i akordeonie. Wraz z dyrektorem Wawrzynowiczem w ognisku podjęła pracę liczna grupa nauczycieli, a mianowicie: Edward Rychter, Alfred Norberciak, Kazimiera Talma, Kazimierz Kloś, Natalia Spotowska, i inni⁴⁹. W 1955 roku ośrodek został przekształcony w Społeczne Ognisko Muzyczne.

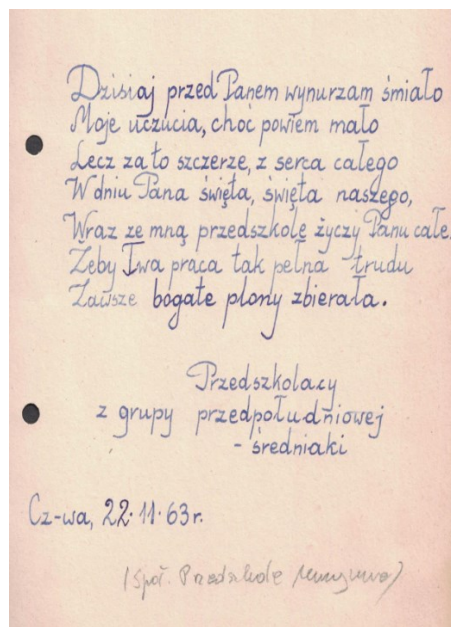
Fot. 10. Tadeusz i Zofia Wawrzynowiczowie na balu kostiumowym w Społecznym Przedszkolu Muzycznym oraz Ognisku Muzycznym w roku 1964/1965 lub 1965/1966

Źródło: album Wawrzynowiczów sporządzony przez Zofię Wawrzynowicz; archiwum prywatne W. Malko.

Od tego momentu datuje się jego intensywny rozwój – liczba uczniów systematycznie wzrastała: od 94 w początkowej fazie działalności do maksymalnej liczby 451 w 1972 roku. W związku z tym poszerzono także ofertę programową i kształcono obok wyżej wymienionych kierunków również w klasie gitary, perkusji i instrumentów dętych. W ramach procesu dydaktycznego w Ognisku pracowało około 20 nauczycieli prowadzących zajęcia praktyczne i teoretyczne z zakresu muzyki. Program nauczania był dostosowany do wieku i przygotowania muzycznego pobierających naukę. Obejmował on kształcenie muzyczne na trzech szczeblach edukacyjnych – na poziomie przedszkolnym, podstawowym i średnim. Zajęcia dydaktyczne poza grą na wybranym instrumencie obejmowały przedmioty teoretyczne – zasady muzyki, oraz literaturę muzyczną i umuzykal-

⁴⁹ D. Stańczyk, *Społeczne Ognisko Muzyczne w Częstochowie*, Częstochowa 1977 [b.pag.].

nienie⁵⁰. Zdecydowano się też na powołanie jeszcze dwóch dodatkowych oddziałów klasowych oraz filii w Blachowni i Gnaszynie. W roku szkolnym 1962/1963 dyrektor Wawrzynowicz zorganizował również przedszkole muzyczne, które liczyło wówczas 70 dzieci⁵¹.

Fot. 11. Laurka dla T. Wawrzynowicza dedykowana Mu przez grupę przedszkolną

Źródło: album Wawrzynowiczów sporządzony przez Zofię Wawrzynowicz; archiwum prywatne W. Malko.

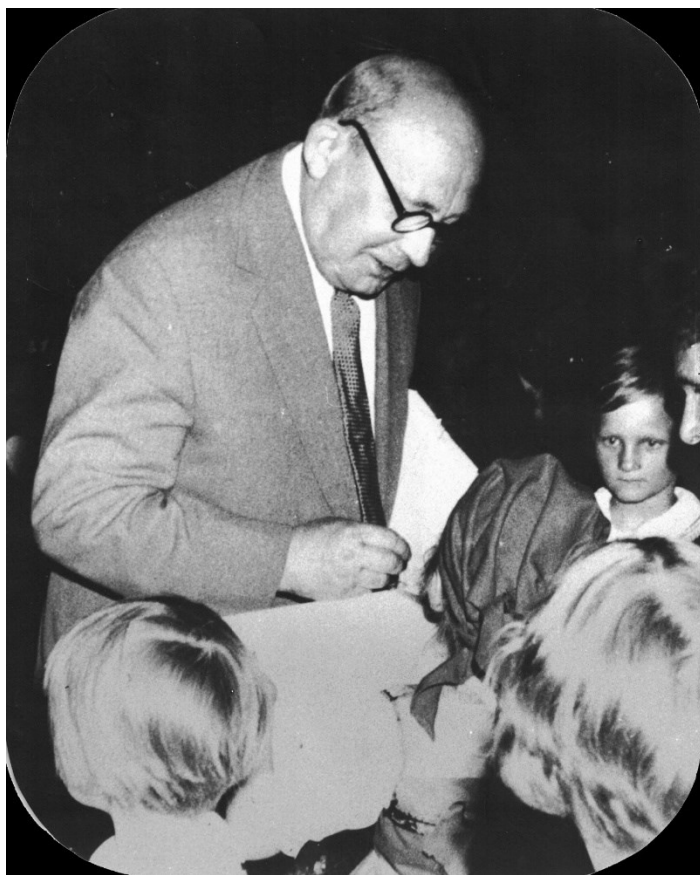
Instytucje te w dużej mierze traktowano jako bazę rekrutacyjną dla częstochowskiego szkolnictwa muzycznego⁵². Propagowały one i upowszechniały kulturę i piękno sztuki choreograficznej, czego dowodem były publiczne popisy oraz udział w licznych akademiach na terenie miasta i poza jego granicami (Blachownia, Radomsko, Kluczbork)⁵³. W 1963 roku w Ognisku mieszczącym się w budynku przy ulicy Dąbrowskiego pod numerem 12 naukę pobierało 330 uczniów posiadających zdolności i zamiłowania muzyczne. Młodzież i dzieci kształciły się w ramach zespołów skrzypcowych, akordeonowych, chóru, orkiestry, lekcji fortepianu i solfeżu. Działalność tej instytucji cieszyła się ogromnym zainteresowaniem, co zaowocowało wzrostem liczby uczniów.

⁵⁰ Tamże.

⁵¹ APCz, Akta Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Częstochowie Wydział Kultury, Nadzór nad szkołami artystycznymi 1961–1973, sygn. 13/34.

⁵² Tamże, sygn. 13/34, s. 115.

⁵³ Tamże.

Fot. 12. T. Wawrzynowicz wśród uczniów

Źródło: album Wawrzynowiczów sporządzony przez Zofię Wawrzynowicz; archiwum prywatne W. Malko.

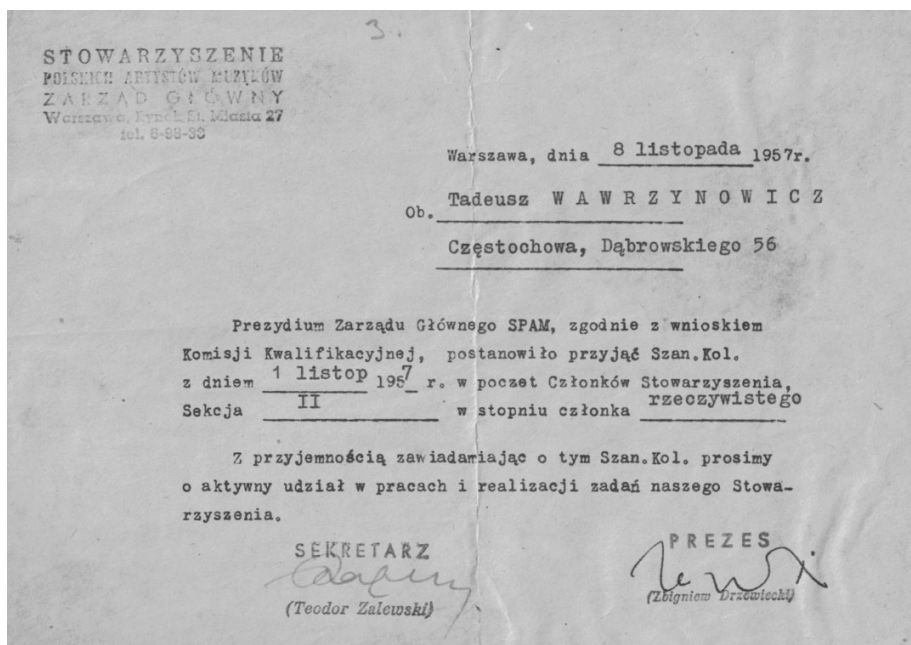
W okoliczności wzmagających się potrzeb wystąpiono do Prezydium Miejskiej Rady Narodowej o przydział większego lokalu dla potrzeb tej instytucji⁵⁴. Osiągnięcia wychowawcze, dydaktyczne, społeczne i artystyczne ogniska były wynikiem realizacji dobrze pojętej tradycji muzycznej krzewionej przez grono pedagogiczne i dyrektora tej placówki Tadeusza Wawrzynowicza.

Swoją aktywność na polu dydaktyki dopełniał Wawrzynowicz działalnością popularyzatorską. W latach 1945–1963 pełnił funkcję stałego recenzenta muzycznego; w „Głosie Narodu” i „Życiu Częstochowy” publikował artykuły poświęcone m.in. muzyce rosyjskiej, koncertom skrzypcowym, symfonicznym, szkolnym, festiwalom muzyki polskiej, recitalom fortepianowym, skrzypcowym, wieczorom mozartowskim, moniuszkowskim, śpiewaczym, recitalom Zofii Ło-

⁵⁴ Tamże.

sakiewicz, Zofii Strzeleckiej, Wandy Stokowskiej, Marii Modrakowskiej, koncertom Stanisława Jarzębskiego, Franciszka Łukasiewicza, Zbigniewa Górzynskiego, Franciszka Pacciego, Stanisława Nawrockiego, Olgi Łady, Władysława Kędry, Vladimira Markowica, Andrzeja Jasińskiego, Józefa Smidowicza, koncertom solistów, porankom symfonicznym, i innym wydarzeniom⁵⁵.

Nadmienić należy, iż Tadeusz Wawrzynowicz znany był i ceniony nie tylko w lokalnym środowisku muzycznym – 8 listopada 1957 roku decyzją Prezydium Zarządu Głównego Stowarzyszenia Polskich Artystów Muzyków w Warszawie został przyjęty w poczet jego rzeczywistych członków.

Fot. 13. Zawiadomienie o przyjęciu T. Wawrzynowicza do SPAM

Źródło: album Wawrzynowiczów sporządzony przez Zofię Wawrzynowicz; archiwum prywatne W. Malko.

T. Wawrzynowicz aktywnie zatem uczestniczył w krajowym życiu muzycznym. Od 1959 roku brał udział także w pracach powstałego w Częstochowie koła

⁵⁵ „Głos Narodu” z dn. 21.12.1945, nr 256, s. 3; z dn.17.05.1945, nr 78, s. 3; z dn. 24.03.1946, nr 71, s. 7; z dn. 19.01.1946, nr 16, s. 4; z dn. 18.04.1946, nr 92, s. 3; z dn. 27.06.1946, nr 149, s. 3; z dn. 23.02.1945, nr 10, s. 3; z dn. 5.03.1945, nr 18, s. 2; z dn. 12.03.1945, nr 24, s. 3; z dn.16.03.1945, nr 28,s. 3; z dn. 26.04.1945, nr 61, s. 3.; z dn. 24.05.1945, nr 83, s. 3; z dn. 20.06.1945, nr 105, s. 3; z dn. 26.09.1945, nr 186, s. 3; „Życie Częstochowy” z dn. 29.11.1950, nr 329, s. 6; z dn. 3.05.1951, nr 121, s. 4; z dn. 6.06.1951, nr 155, s. 4; z dn. 7.08.1951, nr 265, s. 4; z dn. 15.07.1947, nr 18, s. 3; z dn.21.09.1962, nr 225, s. 6; z dn. 21.01.1963, nr. 21, s. 6; z dn. 9.03.1962, nr 58, s. 6.

Stowarzyszenia Polskich Artystów Muzyków, będąc jednocześnie jego prezesem. Głównym celem powyższego Stowarzyszenia było:

[...] wywieranie wpływu na rozwój i przebieg życia muzycznego w Polsce, prace nad pogłębianiem osiągnięć artystycznych ustalenie i rozwiązywanie różnych problemów i zagadnień muzycznych⁵⁶.

Poza pracą zawodową i działalnością społeczną, która bardzo go pochłaniała, uwielbiał także szachy, kwiaty, kino, teatr i książki – autorstwa przede wszystkim Prusa, Sienkiewicza, Żeromskiego – oraz poezje Mickiewicza i Słowackiego, a także literaturę z zakresu muzyki. W młodości był zapalonym sportowcem, grał w piłkę, jeździł na łyżwach i rowerze. Ponad wszystko kochał jednak przyrodę jurajską i często urządzał sobie samotne wycieczki poza miasto⁵⁷.

Zmarł 19 stycznia 1985 roku w Częstochowie⁵⁸. Za całokształt działalności pedagogicznej, artystycznej, społecznej i popularyzatorskiej otrzymał: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski nadany przez Radę Państwa w roku 1962 oraz Nagrodę Ministra Kultury i Sztuki z okazji Dnia Nauczyciela⁵⁹, Medal 10-lecia PRL, Nagrodę Miasta Częstochowy – „za działalność organizacyjną i wychowawczą w zakresie muzyki i jako wyraz zachęty do pracy twórczej”⁶⁰, Medal 750-lecia Częstochowy⁶¹.

Fot. 14. Tadeusz Wawrzynowicz

Źródło: album Wawrzynowiczów sporządzony przez Zofię Wawrzynowicz; archiwum prywatne W. Malko.

⁵⁶ [b.n.a.], „Życie Częstochowy” z dn. 24.04.1959, nr 71, s. 6.

⁵⁷ [b.n.a.], „Gazeta Częstochowska”, nr 5 z dn.31.01–06.02.1957, s. 4.

⁵⁸ W. Malko, *100 lat szkolnictwa muzycznego w Częstochowie (1904–2004)*, Częstochowa 2004, s. 310–311.

⁵⁹ [b.n.a.], „Gazeta Częstochowska” z dn. 28.11–4.12.1962, nr 48(338), s. 1.

⁶⁰ [b.n.a.] „Życie Częstochowy” z dn. 21/22.12.1958, nr 305, s. 10.

⁶¹ AZSM, Akta osobowe, T. Wawrzynowicz, Życiorys z dnia 6 VI 1970, sygn. A.7, s. 2.

Podsumowując, należy stwierdzić, że Tadeusz Wawrzynowicz był muzykiem, którego działalność ogromnie wzbogaciła życie artystyczne Częstochowy i skutkowało wychowaniem kadr, dzięki którym Jego dzieło było kontynuowane. Poświęcił swoje życie muzyce, jej wykonywaniu, popularyzacji i edukacji muzycznej. Pracował na stanowisku dyrektora częstochowskich placówek muzycznych, był muzykiem, pedagogiem i popularyzatorem muzyki, prowadził chóry, orkiestrę szkolną, pełnił także funkcję nauczyciela muzyki w różnych typach szkół. Całe swoje zawodowe życie związał z Częstochową – jako wszechstronny muzyk, pedagog i działacz społeczny. W pełni zasłużył na trwałe miejsce w krajobrazie kulturowym miasta i świadomości jego mieszkańców. Aby dopełnić wizerunku Tadeusza Wawrzynowicza, trzeba podkreślić, iż był człowiekiem ceniącym wartości rodzinne, lubił literaturę, poezję, sport, przyrodę jurajską oraz wycieczki turystyczne.

Bibliografia

Źródła archiwalne

- Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Akta Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, sygn. 7032.
- Archiwum Państwowe w Kielcach, Urząd Wojewódzki Kielecki, Wydział Kultury i Sztuki, Zezwolenie wydane przez Ministerstwo Kultury i Sztuki na objęcie funkcji dyrektora Szkół Muzycznych w Częstochowie przez T. Wawrzynowicza, sygn. KH-IM 337/56.
- Archiwum Państwowe w Częstochowie, Akta Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Częstochowie, Wydział Kultury, Nadzór nad szkołami artystycznymi 1961–1973, sygn. 13/34.
- Archiwum Jasnej Góry, Listy płac, Zaświadczenie z dnia 19 XI 1992, L.dz. 230/A/92.
- Archiwum Zespołu Szkół Muzycznych im. M.J. Żebrowskiego, Akta osobowe, T. Wawrzynowicz, Życiorys z dnia 6 VI 1970, sygn. A.7.
- Archiwum ZSM, Akta osobowe, Zaświadczenie Mieczysława Borowika, sygn. A/4.
- Archiwum ZSM, Akta osobowe, Zaświadczenie dotyczące zatrudnienia w Szkole Muzycznej L. Wawrzynowicza od 28 X 1928 do 15 I 1945, sygn. A/3.
- Archiwum ZSM, Akta osobowe, T. Wawrzynowicz, Życiorys z dnia 6 VI 1970, sygn. A.7.
- Archiwum prywatne W. Malko, biogram Tadeusza Wawrzynowicza sporządzony przez siostrzenicę Wandę Malko.
- Archiwum prywatne W Malko, album rodziny Wawrzynowiczów sporządzony przez żonę Tadeusza Zofię Wawrzynowicz.

Opracowania

- [b.n.a.], *30 lat Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia w Częstochowie 1945/1946–1975/1976*, Częstochowa 1976.
- [b.n.a.], *1945–1955. Dziesięciolecie działalności Szkół Muzycznych w Częstochowie. Program imprez*, Częstochowa 1955.
- [b.n.a.], *XV-lecie Państwowych Szkół Muzycznych w Częstochowie. Program*, Częstochowa 1960.
- Dwa czterdziestolecia Szkolnictwa Muzycznego. Wydawnictwo jubileuszowe Zespołu Szkół Muzycznych w Częstochowie*, red. R. Piersiak, Częstochowa 1985.
- Jadczyk J., *Ludwik Wawrzynowicz (1870–1957). Pedagog, kompozytor i działacz muzyczny*, Częstochowa 2004.
- Malko W., *100 lat szkolnictwa muzycznego w Częstochowie (1904–2004)*, Częstochowa 2004. Malko W., *XXX lat Państwowych Szkół Muzycznych w Częstochowie*, Częstochowa 1976.
- Malko W., *25 lat Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia w Częstochowie*, Częstochowa 1971.
- Leksykon polskich muzyków i pedagogów urodzonych po 31 grudnia 1870 roku*, red. K. Janczewska-Sołomiko, Kraków 2008.
- Stańczyk D., *Spółeczne Ognisko Muzyczne w Częstochowie*, Częstochowa 1977.
- Wawrzynowicz L., *Muzyka na Jasnej Górze*, „Ziemia Częstochowska”, t. 2, Towarzystwo Popierania Kultury Regionalnej, Częstochowa 1938.
- Zespół Szkół Muzycznych w Częstochowie 1945–1995*, oprac. C. Giełaziń, M. Łukaszewska, J. Pypłacz, M. Wyporska, Częstochowa 1995.

Artykuły

- Biogram *Tadeusz Wawrzynowicz*, [w:] *Leksykon polskich muzyków pedagogów urodzonych po 31 grudnia 1870 roku*, red. K. Janczewska-Sołomko, Kraków 2008.
- Grądzman A., *Jubileusz Szkół Muzycznych*, „Gazeta Częstochowska” 1995, nr 50.
- Łukaszewska M., *50-lecie Częstochowskich Szkół Muzycznych*, „Częstochowski Dwumiesięcznik Kulturalny” 1995/1996, nr 1.
- Wawrzynowicz T., *O pięknie muzycznym*, „Goniec Częstochowski” z dn. 25.06.1932, nr 144, s. 5.
- Wawrzynowicz T., *O sztuce lutniczej*, „Czasopismo Literackie. Organ Grupy Literacko-Artystycznej Lit-Ars w Częstochowie” 1937 (marzec–kwiecień).
- Wawrzynowicz T., *O muzyce Karola Szymanowskiego*, „Czasopismo Literackie. Organ Grupy Literacko-Artystycznej Lit-Ars w Częstochowie” 1937, nr 1–2 (styczeń–luty).

Wawrzynowicz T., *Patriotyzm w muzyce*, „Czasopismo Literackie. Organ Grupy Literacko-Artystycznej Lit-Ars w Częstochowie”, numer poświęcony Hetmanowi Stefanowi Czarneckiemu, 1936, nr 2–3.

Prasa

- „Gazeta Częstochowska” z dn. 31.01–06.02.1957, nr 5.
- „Gazeta Częstochowska” z dn. 28.11–4.12.1962, nr 48.
- „Gazeta Częstochowska” z dn. 6.04.1965, nr 9.
- „Głos Narodu” z dn. 23.02.1945, nr 10.
- „Głos Narodu” z dn. 5.03.1945, nr 18.
- „Głos Narodu” z dn. 12.03.1945, nr 24.
- „Głos Narodu” z dn. 16.03.1945, nr 28.
- „Głos Narodu” z dn. 13.04.1945, nr 51.
- „Głos Narodu” z dn. 26.04.1945, nr 61.
- „Głos Narodu” z dn. 17.05.1945, nr 78.
- „Głos Narodu” z dn. 24.05.1945, nr 83.
- „Głos Narodu” z dn. 20.06.1945, nr 105.
- „Głos Narodu” z dn. 10.07.1945, nr 121.
- „Głos Narodu” z dn. 26.09.1945, nr 186.
- „Głos Narodu” z dn. 7.11.1945, nr 221.
- „Głos Narodu” z dn. 24.03.1946, nr 71.
- „Głos Narodu” z dn. 19.01.1946, nr 16.
- „Głos Narodu” z dn. 18.04.1946, nr 92.
- „Głos Narodu” z dn. 25.06.1946, nr 147.
- „Głos Narodu” z dn. 27.06.1946, nr 149.
- „Goniec Częstochowski” z dn. 29.09.1928, nr 226.
- „Goniec Częstochowski” z dn. 10.03.1932, nr 57.
- „Goniec Częstochowski” z dn. 13.09.1933, nr 209.
- „Goniec Częstochowski” z dn. 27.11.1934, nr 272.
- „Goniec Częstochowski” z dn. 9.09.1936, nr 209.
- „Goniec Częstochowski” z dn. 8.11.1936, nr 261.
- „Goniec Częstochowski” z dn. 11.04.1937, nr 83.
- „Goniec Częstochowski” z dn. 27.11.1937, nr 277.
- „Nowiny Częstochowskie” z dn. 26.02.1925, nr 9.
- „Życie Częstochowy” z dn. 15.07.1947, nr 18.
- „Życie Częstochowy” z dn. 29.11.1950, nr 329.
- „Życie Częstochowy” z dn. 3.05.1951, nr 121.
- „Życie Częstochowy” z dn. 6.06.1951, nr 155.
- „Życie Częstochowy” z dn. 7.08.1951, nr 265.
- „Życie Częstochowy” z dn. 21–22.12.1958, nr 305.
- „Życie Częstochowy” z dn. 24.04.1959, nr 71.
- „Życie Częstochowy” z dn. 9.03.1962, nr 58.

„Życie Częstochowy” z dn. 21.09.1962, nr 225.

„Życie Częstochowy” z dn. 21.01.1963, nr 21.

Beata URBANOWICZ

Jan Długosz University in Częstochowa (Poland)

Tadeusz Wawrzynowicz (1905–1985) – musician and educator

Abstract

Tadeusz Wawrzynowicz was a musician who greatly contributed to the artistic life of Częstochowa and educated new generations of musicians who continued his work. He devoted his life to music, its performance, popularization, and music education. He worked as principal of music institutions in Częstochowa, was a musician, educator and music promoter, and led school choirs and orchestras. He committed his entire professional life to Częstochowa – as a versatile musician, pedagogue and social activist, he fully deserved a permanent place in the cultural landscape of the city and the awareness of its inhabitants. To complete the image of Tadeusz Wawrzynowicz, it should be stressed that he cherished family values, enjoyed literature, poetry, sport, Jurassic nature and excursions.

Keywords: Tadeusz Wawrzynowicz, musician, educator, culture promoter.